

Звіт про громадське обговорення проєкту Державного стандарту профільної середньої освіти

Електронна адреса оприлюднення проєкту на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України:
<https://mon.gov.ua/ua/news/profilna-serednya-osvita-pochalosya-gromadske-obgovorennya-proyektu-standartu>

Дата проведення громадського обговорення: 30.10.2023 – 30.11.2023

1. Найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення:
Міністерство освіти і науки України

2. Зміст обговорюваного питання або назва проєкту акта:

Проєкт стандарту профільної середньої освіти продовжує реформу «Нова українська школа». Разом зі стандартами початкової та базової середньої освіти проєкт стандарту профільної середньої освіти створює цілісну концепцію навчального прогресу учнів у НУШ. В основу цих трьох документів покладено компетентнісний підхід до навчання і єдиний перелік освітніх галузей. Навчальні результати, яких мають досягти учні на завершення повної загальної середньої освіти, передбачають основний і поглиблений рівні.

Обговорення проєкту проводилося у формі електронних консультацій з громадськістю. 30 жовтня 2023 року проєкт акта для громадського обговорення було оприлюднено в підрозділі «Громадське обговорення» розділу «Консультації з громадськістю» офіційного вебсайту МОН. Зауваження та пропозиції від громадськості приймалися до 30 листопада 2023 року на електронну адресу: svitlana.fitsailo@mon.gov.ua

3. Інформація про осіб, що взяли участь в обговоренні:

У ході консультацій з громадськістю свої зауваження та пропозиції надали народні депутати України, центральні органи виконавчої влади, НАПН України, Громадська рада з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями МОН України, органи управління освітою, заклади загальної середньої освіти, заклади фахової передвищої освіти, НМЦ професійно-технічної освіти, Міжшкільні ресурсні центри, Рада директорів закладів фахової передвищої освіти, Центр розвитку медсестринства Міністерства охорони здоров'я України, Всеукраїнська центральна спілка споживчих товариств, Громадська організація «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти» та інші громадські об'єднання, фізичні особи.

4. Інформація про пропозиції, що надійшли до Міністерства освіти і науки України за результатами обговорення:
 У ході консультацій з громадськістю надійшло приблизно 300 пропозицій. Не враховано пропозиції та зауваження, які стосувалися питань, що регулюються іншими НПА у сфері освіти, суперечать чинному законодавству, порушують уніфікацію державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти. Також не було враховано інші зауваження та пропозиції, що не стосуються суті обговорюваного документа. Серед них приблизно 50 звернень фізичних осіб, які мають аналогічний зміст і заперечують упровадження нового Державного стандарту профільної середньої освіти.

Результати опрацювання пропозицій та зауважень до проекту акта відображено в таблиці.

№ з/п	Інформація про осіб, що брали участь в обговоренні	Пропозиції до проекту акта	Інформація про врахування пропозицій та зауважень
1	Сергій Гривко, Народний депутат України	Доповнити Додатки 16, 17 положеннями, які передбачають формування у здобувачів освіти компетенцій та навичок у напрямку загальної військової підготовки	Враховано частково
2	Інна Совсун, Народна депутатка України	1) У Додатках 11, 12 розширити мету, перелік обов'язкових результатів навчання, базових знань учнів та учениць у технологічній освітній галузі, включивши необхідність розуміння мілітарних технологій, додати до базових знань учнів вивчення САD-систем та 3D-друку у процесі виготовлення дронів, сучасні системи топографії та інше.	Не враховано Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти. Термін «САПР» (який включено до базових знань) стосовно промислових систем має ширше тлумачення, ніж САD, тому це питання буде доречно деталізувати на рівні модельних навчальних програм. Використання 3D- друку дозволяє створювати конструкції та компоненти різного рівня складності, що також передбачено в Технологічній освітній галузі та є потенціалом для інтеграції ТЕО із ІФО в модельних навчальних програмах

		2) У Додатках 16, 17 доповнити перелік обов'язкових результатів навчання, базових знань учнів та учениць у соціальній та здоров'язбережувальній освітній галузі, враховуючи мету галузі «готовність діяти в інтересах України та постати на її захист»	Враховано
3.	Міністерство оборони України	Вважаємо за доцільне включити до проєкту питання формування оборонної свідомості та безпекової компетенції. Крім того, зазначений проєкт має корелюватись з нормами Закону України "Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності".	Враховано
4.	Криворізька гімназія № 68 Криворізької міської ради	1) У преамбулі врахувати надання можливості ліцеям вибудовувати освітні траєкторії учнів з урахуванням освітніх втрат і розривів, які виникли / виникнуть на етапі освоєння Державного стандарту базової загальної середньої освіти.	Не враховано Пропозиція передбачена в поточній редакції проєкту
		2) У преамбулі передбачити можливість ліцеїв самим обирати, враховуючи потреби здобувачів освіти та їх законних представників, один із напрямів диференціації профільного навчання: інтеграцію чи спеціалізацію	Не враховано Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		3) Оптимізувати співвідношення обов'язкової та варіативної складових базового навчального плану на користь останньої в другому – профільному циклі.	Враховано
		4) Надати можливість ліцеям впроваджувати моделі профільної освіти, які є більш гнучкими та індивідуально орієнтованими, аніж запропоновані	Не враховано Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		5) У преамбулі описати психологічний супровід профільного навчання	Не враховано Зміст пропозиції не містить конкретних формулювань, які уможливають редагування проєкту ДСПСО
		6) У преамбулі використовувати дефініції відповідно до нормативно-правових актів у галузі загальної середньої освіти (наприклад, здобувач освіти, а не здобувач; цифрова компетентність, а не інформаційно-комунікаційна компетентність)	Враховано частково Формулювання "Здобувач" замінити на "Здобувач освіти". Назву інформатичної галузі залишено без змін з метою уніфікації Державних

		стандартів для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти
7) У преамбулі передбачити можливість участі учнів і їх батьків у формуванні індивідуальної освітньої траєкторії ліцеїста, що реалізуватиметься через вибір ним освітніх програм, видів, форм освіти, а також освітніх компонентів	Не враховано	Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
8) У преамбулі зафіксувати, що учні матимуть право змінювати як профіль, так і спрямування не в ході всього навчання, а після завершення першого циклу профільної середньої освіти – профільно-адаптаційного.	Не враховано	Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
9) У преамбулі передбачити можливість наявності різних форм організації профільної освіти за характером взаємодії суб'єктів профільного навчання – внутрішніх (профільні класи, динамічні профільні групи (в тому числі різновікові), профільне навчання за індивідуальними навчальними планами і програмами) і зовнішніх (профільні групи різних закладів освіти, освітній округ, профільні групи на базі закладів вищої освіти, мережева взаємодія / організація).	Не враховано.	Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
10) У преамбулі описати механізми надання інклюзивної освіти на профільному рівні здобуття загальної середньої освіти. Адже в самому тексті документа про інклюзивну освіту на рівні старшої профільної школи навіть не згадано.	Не враховано	Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
11) Переглянути експертними комісіями вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів на предмет дотримання вікових особливостей учнів.	Переглянуто	
12) У тексті проекту дотримуватися вимог Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року: здобувачки і здобувачі освіти, вихованки/вихованці, учениці/учні, студентки/студенти, курсантки/курсанти, слухачки/слухачі, стажистки/стажисти, аспірантки/аспіранти.	Не враховано, однак взято до уваги.	Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливорює врахування пропозиції

5.	Відділ освіти Покровської міської ради Донецької області	1) Внести чіткий алгоритм стосовно фінансових аспектів забезпечення профільної школи	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		2) У преамбулі зазначити граничну наповнюваність профільних класів і груп	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		3) Внесення змін до методичних рекомендацій щодо особливостей організації освітнього процесу в старшій профільній школі учнів з ООП.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		4) Зменшення навантаження на учнів (менше 33 годин на тиждень)	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
6.	НАПН України	1) У преамбулі конкретизувати мету саме профільної середньої освіти, а не мета повної загальної середньої освіти, як це має місце в проєкті.	Враховано
		2) У преамбулі надто розмито, не конкретно представлено підходи до формування «освітніх профілів» (в законодавстві такого терміну немає, є «профілі навчання»). А це ж основна відмінність профільної середньої освіти від попередніх рівнів, і тому покладатися лише на типові освітні програми, не окресливши загальні положення їх формування, на нашу думку, не можна. Загалом, у формуванні профілів навчання треба більше надавати академічної свободи закладам освіти, не покладаючись на створення типових освітніх програм, а реалізуючи здатність закладів освіти у власних освітніх програмах і навчальних планах враховувати освітні потреби здобувачів освіти і власні ресурсні можливості.	Враховано частково
		3) З метою укрупнення освітніх галузей, щоб не породжувати одно- і півгодинних предметів, деякі з галузей можуть бути безболісно імплементовані в інші. Наприклад, соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь може бути перерозподілена між «Фізичною культурою», куди можна перенести обов'язковий предмет «Захист України» і здоров'язбережувальний компонент, і «Громадянською та	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої профільної середньої освіти і унеможливує врахування пропозиції

		<p>історичною», в якій можна відобразити соціальний складник освітньої галузі і назвати її інакше. Адже аналіз ДСПСО засвідчує, що вимоги до обов'язкових результатів стосовно готовності до захисту України переважно відображені у галузі фізичної культури. Зміст самої цієї галузі зосереджено переважно на питаннях здоров'я, безпеки та добробуту. Крім того, попри важливість вивчення питань первинної домедичної допомоги у змісті галузі не згадується ні про доказову, ні про тактичну медицину, натомість пропонується вивчати нетрадиційну і народну медицину. Так само, для професійного спрямування освітня галузь «Технологія» може бути вилучена з переліку галузей, оскільки в освітніх програмах закладів професійної освіти обов'язково вивчають технології, пов'язані з майбутньою професією. Загалом, вважаємо доцільним обмежитися чотирма освітніми галузями – мовно-літературна, STEM, суспільно-гуманітарна, фізичний розвиток і безпека, що охоплюватимуть «фундаментальні» галузі, на основі яких вибудовуються основні профілі навчання.</p>	
7.	Луцький педагогічний коледж	У БНП збільшити щорічний обсяг годин на інформатичну освітню галузь до 70.	Враховано частково. Гнучкість БНП дає змогу збільшити кількість годин на ІФО до 70 за вибором закладу освіти, але це не є обов'язковим для всіх закладів освіти
8.	Володимирський педагогічний фаховий коледж імені Агатангела Кримського Волинської обласної ради	1) У БНП для ФПО подати навантаження в кредитах ЄКТС.	Враховано
		2) У БНП зменшити кількість годин для обов'язкових для всіх освітніх компонентів до 2080 на три роки	Враховано
		3) У преамбулі формування профілю описати з особливостями академічного та професійного спрямування подати в такій редакції: «Основою для формування освітніх профілів академічного спрямування є відповідні освітні галузі – одна або	Не враховано Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти

		декілька, представлені повністю або частково. Профіль професійного спрямування визначається закладом освіти відповідно до спеціальності, за якою здобувається професійна (професійно-технічна) або фахова передвища освіта»	
9.	Ліцеї Дніпра	1) У БНП зберегти кількість годин на рівні 38, відповідно до діючого навчального плану 10-11 класів.	Не враховано Суперечить нормам чинного законодавства.
		2) У БНП зменшити кількість годин для обов'язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів, в 11 класі	Враховано частково
		3) Об'єднати споріднені галузі, які необхідні для вступу на певні спеціальності.	Не враховано. Питання регулюються іншими НПА у сфері освіти
		4) Передбачити мультипрофільність	Узято до уваги. Запропонований у Проєкті ДСПСО концепт БНП не обмежує мультипрофільності закладу освіти
		5) З метою поєднання теоретичних знань з практичними навичками та вміннями проводити академічну практику, відповідно профілю: наукові експедиції, спілкування з носіями мови, краєзнавчі пошуки, практика у науково-дослідних установах, музеях, мовних таборах.	Не враховано. Питання регулюються іншими НПА у сфері освіти
		6) У п.4 преамбули додати: «забезпечення професійної підготовки, відповідно до обраної освітньої траєкторії»	Враховано частково
		7) Додати єдину систему оцінювання для кредитно-модульного підходу або прописати, що кожен заклад освіти розробляє свою власну.	Не враховано. Питання регулюються іншими НПА у сфері освіти
		8) П. 6.14. Здобувачі профільної середньої освіти будь-якого спрямування мають право змінювати як профіль, так і спрямування під час (після) профільно-адаптаційного циклу (10 клас), а також	Не враховано. Питання регулюються іншими НПА у сфері освіти

		здобувати подальшу освіту на інших рівнях. У разі змінення профілю потрібно враховувати кількість учнів в інших профільних класах та урегулювати систему оцінювання (перезарахування) при переведенні	
		9) Дати змогу закладам загальної середньої освіти частково перерозподіляти кількість годин для обов'язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів	Враховано частково в такій редакції: «Години на вивчення обов'язкових для всіх освітніх компонентів можна підсилювати за рахунок годин для обов'язкових освітніх компонентів за обраним профілем»
10.	Департамент освіти і науки Виконком Криворізької міської ради (пропозиції за результатами громадського обговорення проєкту ДСПСО серед керівників ЗЗСО м. Кривого Рогу (переважно ліцеїв академічного спрямування та гімназій)	1) Надання можливості ліцеям самим обирати, враховуючи потреби здобувачів освіти та їх законних представників, один із напрямів диференціації профільного навчання: інтеграцію чи спеціалізацію	Не враховано. Питання регулюються іншими НПА у сфері освіти
		2) Оптимізувати у БНП співвідношення інваріантної та варіативної складових на користь останньої в другому профільному циклі	Враховано
		3) Надати можливість ліцеям впроваджувати моделі профільної освіти, яка є більш гнучкими та індивідуально орієнтованими, аніж запропонована	Узято до уваги. Запропонований у проєкті ДСПСО концепт БНП не обмежує впровадження індивідуально орієнтованої моделі профільної освіти
		4) Описати в проєкті психологічний супровід профільного навчання та допрофільної підготовки	Не враховано Зміст пропозиції не містить конкретних формулювань, які уможливають редагування Проєкту ДСПСО
		5) Використовувати дефініції відповідно до нормативно-правових актів у галузі загальної середньої освіти (наприклад, здобувач освіти, а не здобувач; цифрова компетентність, а не інформаційно-комунікаційна компетентність)."	Враховано частково. Формулювання "Здобувач" замінити на "Здобувач освіти" Назву інформатичної галузі залишено без змін з метою уніфікації державних стандартів для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти

		6) Передбачити можливість наявності різних форм організації профільної освіти за характером взаємодії суб'єктів профільного навчання – внутрішніх (профільні класи, динамічні профільні групи (в тому числі різновікові), профільне навчання за індивідуальними навчальними планами і програмами) і зовнішніх (профільні групи різних закладів освіти, освітній округ, профільні групи на базі закладів вищої освіти, мережева взаємодія / організація).	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		7) Розробити механізми надання інклюзивної освіти на профільному рівні здобуття загальної середньої освіти. Адже в самому тексті документа про інклюзивну освіту на рівні старшої профільної школи навіть не згадано.	Не враховано. Питання регулюються іншими НПА у сфері освіти
		8) Переглянути експертними комісіями вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів на предмет дотримання вікових особливостей учнів.	Переглянуто
		9) У тексті проєкту дотримуватися вимог Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року: здобувачки і здобувачі освіти, вихованки/вихованці, учениці/учні, студентки/студенти, курсантки/курсанти, слухачки/слухачі, стажистки/стажисти, аспірантки/аспіранти.	Не враховано, однак взято до уваги. Дотримання уніфікації щодо оформлення державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливорює врахування пропозиції
		10) У преамбулі (П2) додати Закони України "Про професійну (професійно-технічну освіту)", "Про фахову передвищу освіту"	Враховано
		11) У пп.25-28 преамбули додати до переліку назв закладів заклади професійно-технічної та фахової передвищої освіти	Враховано
11.	НМЦ Професійно-технічної освіти у Волинській області	1) У цьому Державному стандарті терміни вживаються у значенні, наведеному в Законах України "Про освіту", "Про повну загальну середню освіту", «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та «Про фахову передвищу освіту» інших нормативно-правових актах.	Враховано
		2) Цифрова компетентність, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно	Не враховано Для збереження відповідності до Закону про освіту (ст.12), з урахуванням

<p>застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності</p>	<p>Рекомендацій Ради Європи щодо покращення надання цифрових навичок та компетентностей в освіті та навчанні https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15740-2023-INIT/en/pdf</p>
<p>3) До пункту 9 Оскільки Україна виборює курс на євроінтеграцію, то зміст «громадянські та соціальні компетентності» має включити базові цінності Європейського Союзу. Поданий перелік не є повним, до цінностей «демократія, рівність», які є в переліку варто включити інші чотири базові цінності Європейського Союзу «повага до людської гідності, повага до прав людини, верховенство права, свобода»</p>	<p>Враховано частково</p>
<p>4) Змінити редакцію підпункту 11 пункту 9: «Співпрацювати з іншими суб'єктами освітнього процесу, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети».</p>	<p>Не враховано. Сфера комунікації та взаємодії здобувачів освіти не обмежується лише учасниками освітнього процесу</p>
<p>5) Вимоги до результатів навчання здобувачів освіти визначено за такими освітніми галузями: мовно-літературна; математична; природнича; технологічна; цифрова; соціальна і здоров'язбережувальна; громадянська та історична; мистецька; фізична культура. І далі по тексті змінити назву інформатичної освітньої галузі на цифрову</p>	<p>Не враховано. для збереження відповідності до Закону про освіту (ст.12), з урахуванням Рекомендацій Ради Європи щодо покращення надання цифрових навичок та компетентностей в освіті та навчанні https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15740-2023-INIT/en/pdf</p>
<p>6) У п. 25 Преамбули внести зміни: «У базовому навчальному плані (додаток 23) наведено розподіл загального обсягу навчального навантаження здобувачів освіти за класами</p>	<p>Враховано частково</p>

<p>(роками навчання) та освітніми галузями для:</p> <p>1) закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за академічним спрямуванням;</p> <p>2) закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням».</p>	
<p>7) У п. 26 Преамбули внести зміни: «У базовому навчальному плані для закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за академічним спрямуванням визначено:... розподіл годин (за галузями) для обов'язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів для закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за академічним спрямуванням.»</p>	<p>Враховано частково</p>
<p>8) У п.27. Преамбули внести зміни: «У базовому навчальному плані для закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням визначено.. розподіл годин (за галузями) для обов'язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів для закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням.»</p>	<p>Враховано частково</p>
<p>9) У п.28 преамбули внести зміни: Заклади загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, у яких є класи (групи) з навчанням мовою корінного народу або національної меншини, самостійно</p>	<p>Враховано частково</p>

здійснюють розподіл навчального навантаження між мовою корінного народу або національної меншини та іноземною мовою, відображаючи це в навчальному плані.	
10) У п.29 преамбули внести зміни: «Оцінювання відповідності результатів навчання здобувачів освіти, які завершили здобуття повної середньої освіти, вимогам державного стандарту здійснюється шляхом державної підсумкової атестації (або іншими видами контролю) відповідно до законодавства».	Не враховано. Суперечить нормам чинного законодавства
11) У Додатку 7 «Математична компетентність: Уміння:...» змінити редакцію: «обирати, створювати і досліджувати найпростіші математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати» на «обирати, створювати і досліджувати прості математичні моделі реальних об'єктів, процесів і явищ, інтерпретувати та оцінювати результати»	Враховано
12) У Додатку 7 змінити редакцію: «використовувати математичні методи в життєвих ситуаціях» на «використовувати математичні методи в життєвих і професійних ситуаціях»	Не враховано. Ідеться про ключову математичну компетентність – математика для життя, окрім того, тут уже згадується про «усвідомлення важливості математики як мови науки, техніки та технологій». У запропонованому контексті не зрозуміло, що для, наприклад, учня чи учениці, є професійною ситуацією.
13) У Додатку 7 змінити редакцію: «Ставлення: готовність шукати пояснення та оцінювання правильності аргументів» на «Ставлення: готовність шукати пояснення та оцінювати правильність аргументів	Не враховано. Поняття правильності аргументів є суб'єктивним
14) У Додатку 7 змінити редакцію у частині Математична компетентність: Уміння:...: «розв'язувати проблеми природничого змісту за допомогою	Враховано у редакції «розв'язувати проблеми природничого змісту за допомогою математичних

математичних методів та математичних моделей природних об'єктів, явищ і процесів, графіків, таблиць, діаграм тощо» на «розв'язувати проблеми природничого змісту за допомогою математичних методів: математичних моделей природних об'єктів, явищ і процесів; графіків, таблиць, діаграм тощо	методів та математичних моделей природних об'єктів, явищ і процесів; графіків, таблиць, діаграм тощо»
15) У Додатку 9 та Базових знаннях у частині «Астрономічний складник:...» замінити «комети, метеори і метеорити» на «комети, астероїди, метеори і метеорити»	Враховано
16) У Базових знаннях і Додатку 9 замінити «Науковий світогляд і цілісність природи: навколишнє середовище як джерело речовин, енергії та інформації» на «Науковий світогляд і цілісність природи: навколишнє середовище як джерело ресурсів: речовин, енергії та інформації	Враховано частково в редакції: «Науковий світогляд. Цілісність природи. Обмін речовин, енергії та інформації в навколишньому середовищі»
17) У додатку 13 змінити редакцію «наводити приклади реалізації інноваційних ідей у різних предметних галузях і життєвих ситуаціях з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» замінити на «розпізнавати та описувати поширені цифрові інновації у науці і суспільстві наводити приклади реалізації інноваційних ідей у різних предметних галузях, життєвих і професійних ситуаціях з використанням інформаційно-комунікаційних технологій»	Враховано частково в редакції: «розпізнавати та описувати поширені цифрові інновації у науці і суспільстві наводити приклади реалізації інноваційних ідей у різних предметних галузях, життєвих, в тому числі професійних, ситуаціях з використанням інформаційно-комунікаційних технологій»
18) У Додатку 13 змінити редакцію «наводити приклади реалізації інноваційних ідей у різних предметних галузях і життєвих ситуаціях з використанням інформаційно-комунікаційних технологій» на «наводити приклади реалізації інноваційних ідей у різних предметних галузях, життєвих і професійних ситуаціях з використанням інформаційно-комунікаційних технологій»	Враховано частково в редакції: «наводити приклади реалізації інноваційних ідей у різних предметних галузях, життєвих, в тому числі професійних, ситуаціях з використанням інформаційно-комунікаційних технологій»
19) У Додатку 13 змінити редакцію «знаходити, подавати, перетворювати, аналізувати, узагальнювати і систематизувати дані з використанням цифрових пристроїв і програм для	Враховано частково в редакції: «знаходити, подавати, перетворювати, аналізувати, узагальнювати і

		розв'язання життєвих задач» на «знаходити, подавати, перетворювати, аналізувати, узагальнювати і систематизувати дані з використанням цифрових пристроїв і програм для розв'язання життєвих і професійних задач»	систематизувати дані з використанням цифрових пристроїв і програм для розв'язання життєвих, в тому числі професійних, задач»
		20) У Додатку 13 змінити редакцію «обґрунтовано обирає та доцільно використовує цифрові пристрої та/чи інформаційні технології для розв'язування задач з обраної галузі, забезпечення життєвих потреб, спілкування, власного розвитку та навчання» на «обґрунтовано обирає та доцільно використовує цифрові пристрої та/чи інформаційні технології для розв'язування задач з обраної галузі, під час здійснення професійної діяльності, забезпечення життєвих потреб, спілкування, власного розвитку та навчання»	Враховано частково в редакції: «обґрунтовано обирає та доцільно використовує цифрові пристрої та/чи інформаційні технології для розв'язування задач з обраної галузі, в тому числі під час здійснення професійної діяльності, забезпечення життєвих потреб, спілкування, власного розвитку та навчання»
		21) У Додатку 13 змінити редакцію «пояснює та наводить аргументи доцільності та ефективності використання цифрових пристроїв/інформаційних технологій в обраній галузі та для вирішення життєвих задач» на «пояснює та наводить аргументи доцільності та ефективності використання цифрових пристроїв/інформаційних технологій в обраній галузі та для вирішення життєвих і професійних задач»	Враховано частково в редакції: «пояснює та наводить аргументи доцільності та ефективності використання цифрових пристроїв/інформаційних технологій в обраній галузі та для вирішення життєвих, в тому числі професійних, задач»
		22) У Додатку 19 «Мистецька освітня галузь. Математична компетентність Уміння:» змінити редакцію «використовувати математичні знання для декодування художньої виразності творів мистецтва та у процесі художньо-творчої діяльності» на «використовувати математичні знання для візуального декодування творів мистецтва у процесі художньо-творчої діяльності»	Не враховано. Візуальне декодування звужує зміст компетентнісного потенціалу мистецької галузі щодо формування математичної компетентності
12.	НМЦ професійно-технічної освіти у	1) Збільшити кількість годин на технологічну освітню галузь (Додаток 23)	Враховано

Дніпропетровській області

<p>2) У п.6 Преамбули професійне спрямування подати в такій редакції (доповнити виділеним компонентом тексту): професійне - орієнтоване на ринок праці профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного цим стандартом, та професійно орієнтованого підходу до навчання з урахуванням здібностей і потреб здобувачів освіти та продовження навчання з метою забезпечення відповідного рівня професійної кваліфікації для професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці</p>	<p>Не враховано. Передбачено проєктом ДСПСО</p>
<p>3) Додати до мовно-літературної освітньої галузі (Додаток 1) «Публічну компетентність», тобто доповнити перелік умінь і ставлень такими:</p> <ul style="list-style-type: none">- навички публічних виступів, публічного читання та письмового спілкування для різних аудиторій;- здатність читати текст голосно та ефективно передавати його зміст та емоції аудиторії;- навички публічних виступів, включаючи розробку та викладання промов, доповідей, виступів на конференціях тощо;- здатність аргументувати свої думки та погляди в усній формі перед аудиторією;- вміння писати текстові матеріали для різних цільових груп, такі як статті, рецензії, редакційні матеріали тощо;- розуміння потреб та очікувань аудиторії, підтримання взаємодії та вироблення ефективного контакту з нею	<p>Не враховано. Викладені пропозиції щодо вмінь наявні в поточній редакції ДСПСО в Додатку 2 (вимогах до обов'язкових результатів навчання), у Додатку 1 в узагальнених формулюваннях "висловлювати думки, почуття, погляди в усній та письмовій формі", "використовувати вербальні та невербальні засоби в різноманітних міжособистісних, соціальних і культурних контекстах"</p>
<p>4) У Додатку 9 «Природнича галузь. Компетентнісний потенціал» доповнити в частині "Здатність спілкуватися іноземними мовами" пункт "Сприймати природничі поняття... текстом вміти їх називати рідною, іноземною та латинською мовами, як мови наукового товариства</p> <ul style="list-style-type: none">- встановити єдину загальну іноземну мову для розвитку природничих умінь (наприклад, англійську). Усі інші іноземні мови сприймати як додаткові.	<p>Не враховано. Суперечить нормам чинного законодавства</p>
<p>5) У Додатку 9 «Природнича галузь. Компетентнісний потенціал» Екологічну компетентність доповнити текстом:</p>	<p>Не враховано. Дублювання конкретних результатів</p>

<p>визначати та аналізувати проблеми довкілля, усвідомлювати взаємозв'язки організмів у природному середовищі, їх вплив один на одного; антропогенний вплив на довкілля, його негативний прояв та способи подолання цього впливу в контексті глобальних проблем людства та сталого розвитку; - застосовувати навички енергозбереження у повсякденному житті</p>	
<p>6) У Додатку 9 «Природнича галузь. Компетентнісний потенціал» культурну компетентність доповнити текстом: використання природних об'єктів для створення виробів мистецтва</p>	<p>Не враховано. Доповнення не відповідає меті галузі, ідеться про один з ресурсів МІО</p>
<p>7) У Додатку 11 «Технологічна освітня галузь. Компетентнісний потенціал» «Навчання впродовж життя» доповнити текстом: Уміння самостійно пристосовуватись до швидкозмінного соціального середовища Ставлення: - усвідомлення потреб у постійному самовдосконаленні, прагненні пізнавати нове, підвищені рівня власних знань та отримання психологічних знань</p>	<p>Враховано частково в редакції: «Уміння самостійно пристосовуватися до швидкозмінного соціального середовища»</p>
<p>8) У Додатку 11 «Технологічна освітня галузь. Компетентнісний потенціал» громадянські та соціальні компетентності доповнити текстом: Ставлення: - визнання рівності прав і свобод людини, дотримання принципів колегіальності в прийнятті рішень та прийняття різнорівневих інтересів і можливостей громадян</p>	<p>Враховано частково в редакції: «Ставлення: - визнання рівності прав і свобод людини, дотримання принципів колегіальності в прийнятті рішень з урахуванням інклюзивності»</p>
<p>9) У Додаток 17 «Громадянська та історична освітня галузь» у ключових компетентностях наголосити на аналізі та інтерпретації конкретних історичних документів, формування критичних скілів.</p>	<p>Враховано частково.</p>

		10) У Додаток 18 «Громадянська та історична освітня галузь» у вимогах до обов'язкових результатів навчання розробити критерії для порівняння, узагальнення інформації, оцінювання історичної інформації	Не враховано. Питання регулюється іншими документами у сфері освіти
		11) У Додаток 17 «Громадянська та історична освітня галузь» включити в "уміння та ставлення" всіх компетентностей управлінсько-лідерські навички здобувачів освіти	Не враховано. Управлінсько-лідерські навички не можуть належати до всіх компетентностей
13.	Рада директорів закладів фахової передвищої освіти Івано-Франківської області	1) Застосовувати у тексті Державного стандарту профільної середньої освіти (далі - ДСПСО) терміни, які вживаються у освітніх нормативно-правових актах (п. 2 ДСПСО) або внести нові терміни. Наприклад у абзаці 15 пункту 6 є речення: «Когорти здобувачів об'єднуються у плинні групи, на підставі власного вибору.».	Враховано.
		2) Відобразити в додатках поряд з годинами, які відводяться на освітні компоненти їх кредитне значення. Адже в тексті ДСПСО є пояснення, що освітній процес організовується на основі кредитно-модульного підходу.	Враховано
		3) Збільшити кількість годин навчального навантаження на професійну складову хоча б до рівня, який визначений типовою програмою профільної середньої освіти закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти (наказ МОН № 570 від 01.06.2018).	Враховано
		4) Доповнити проект ДСПСО додатком з базовим навчальним планом та розподілом годин для закладів фахової передвищої освіти.	Враховано
		5) Дозволити закладам фахової передвищої освіти, які забезпечують одночасне здобуття профільної середньої освіти та фахової передвищої освіти, здійснювати перерозподіл годин між роками навчання в залежності від профілю освітньо-професійних програм за відповідною спеціальністю з метою забезпечення принципу системності та послідовності.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти

6) Передбачити можливість та описати механізм інтегрування дисциплін освітньо-професійних програм ФПО в освітні компоненти та галузі профільної середньої освіти.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
7) Уточнити перелік законів України, згідно з якими визначаються терміни у поданому до обговорення Стандарті	Враховано
8) Розділити мовно-літературну освітню галузь на мовну освітню галузь та літературну освітню галузь	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливило врахування пропозиції
9) Розділити соціальну та здоров'язбережувальну освітню галузь на соціальну освітню галузь та здоров'язбережувальну освітню галузь	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливило врахування
10) Години фізичної культури все таки не враховувати до кількості годин для обов'язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів	Не враховано. Зміст пропозиції суперечить нормам чинного законодавства (ст. 26 Закону України «Про фізичну культуру і спорт»)
11) Зменшити кількість годин для обов'язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів в Базовому навчальному плані закладів загальної середньої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту середньої освіти за професійним спрямуванням, а збільшити кількість годин для обов'язкових освітніх компонентів за обраною професією.	Враховано
12) У тексті наявні технічні помилки і неточності у Додатку 23 в поясненнях на сторінці 371 останнє речення, позначене та на сторінці 375	Враховано

14.	Громадська рада з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями	1) У пункті 19 Преамбули абзац перший викласти у такій редакції: «Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості здобувача освіти, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, самозарадності, виявляє відповідальне ставлення до подружнього життя, материнства/батьківства, підприємливості та професійну зорієнтованість, спрямовану на безпеку здоров'я, забезпечення власного і суспільного добробуту, і готовність діяти в інтересах України та постати на її захист.»	Враховано частково
		2) У пункті 19 преамбули доповнити абзац третій (вимоги до обов'язкових результатів навчання) новим положенням такого змісту: «усвідомлює цінність і важливість подружнього життя, відповідального материнства/батьківства.»;	Враховано частково
		3) У додатку 15 абзац «Ставлення» підрозділу «Соціальні компетентності» розділу «Громадянські та соціальні компетентності» доповнити новим положенням такого змісту: «усвідомлення цінності родини, подружнього життя, материнства/батьківства»;	Враховано
		4) У додатку 16 у розділі 1 підрозділу «Діє відповідально»: положення «аналізує прояви відповідальної і безвідповідальної поведінки у соціальному та природному середовищі з урахуванням суспільних та особистих цінностей» викласти у такій редакції: «аналізує прояви відповідальної і безвідповідальної поведінки у соціальному, родинному та природному середовищах з урахуванням суспільних та особистісних цінностей»;	Враховано
		5) У додатку 16 у положенні «обґрунтовує суспільні цінності щодо збереження здоров'я, формування та розвитку безпеки і добробуту висловлює власну» відсутня кома після слова «добробуту» і не завершена думка	Враховано

<p>6) У додатку 16 у підрозділі «Відстоює права та інтереси власні та інших осіб» положення «визначає та застосовує обґрунтовані моделі поведінки, пов'язані з толерантним ставленням до людей з іншими культурними переконаннями з питань добробуту» викласти у такій редакції: «визначає та застосовує обґрунтовані моделі поведінки, пов'язані з толерантним ставленням до людей з іншими культурними, релігійними та політичними переконаннями»;</p>	<p>Враховано</p>
<p>7) У додатку 16 2) підрозділ «прогнозує наслідки небезпечних ситуацій природного, техногенного, соціального характеру і воєнного походження, аналізуючи та оцінюючи ситуацію» підрозділу «Прогнозує наслідки» розділу 2 доповнити положенням такого змісту: «прогнозує наслідки безвідповідального ставлення до подружнього життя, материнства/батьківства»;</p>	<p>Враховано частково</p>
<p>8) У додатку 16 3) у розділі 3: у положенні «оцінює вагомість норм безпечної поведінки для власного життя, здоров'я, добробуту, з урахуванням традицій, звичаїв, модних тенденцій як захисту власних інтересів, так і інших» підрозділу «здійснює оцінювання впливу поведінки власної та інших на безпеку, життя, здоров'я свого та інших» підрозділу «Аналізує вплив поведінки на здоров'я» виключити слова «модних тенденцій»;</p>	<p>Враховано частково слова "модних тенденцій" замінено на "сучасних тенденцій"</p>
<p>9) У додатку 16 підрозділ «Здійснює вибір, що приносить користь і задоволення (радість) доповнити положенням такого змісту: «моделює поведінку, спрямовану на забезпечення збереження і розвиток сім'ї»;</p>	<p>Враховано частково</p>
<p>10) У додатку 16 у розділі 4: у положенні «пояснює, що діяльність зі створення цінності може набувати різних форм (бізнес, соціальне підприємство тощо) і може мати різні структури власності» підрозділу «моделює власне майбутнє, усвідомлюючи значущість усіх сфер життя, з урахуванням власних інтересів та можливостей самореалізації, власних і суспільних цінностей» підрозділу</p>	<p>Враховано</p>

		«Планує майбутнє» слово «підприємство» замінити словом У додатку 16 «підприємництво»;	
		11) У додатку 16 положення «оцінює наслідки недотримання етичних норм поведінки та їх вплив на людей, суспільство і середовище» підрозділу «демонструє і пропагує поведінку з урахуванням норм етики і моралі суспільства, суспільних цінностей, прав людини і соціальної справедливості» підрозділу «Поводиться етично» викласти у такій редакції: «оцінює наслідки недотримання етичних норм поведінки та їх вплив на людей, сім'ю, суспільство і середовище».	Враховано
15.	Інститут професійної освіти НАПН України	1) У цьому Державному стандарті терміни вживаються у значенні, наведеному в Законах України “Про освіту”, “Про повну загальну середню освіту”, «Про професійну (професійно-технічну) освіту» та «Про фахову передвищу освіту» інших нормативно-правових актах.	Враховано
		2) Додати до ціннісних орієнтирів - створення умов для особистого вибору професійного шляху (трудової діяльності), враховуючи індивідуальні особливості, потреби та амбіції; - стимулювання та підтримка здобувачів освіти у розробленні та реалізації професійних проєктів та ініціатив.	Враховано
		3) Ключову « інформаційно-комунікаційну компетентність» замінити на «цифрову компетентність, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності;	Не враховано для збереження відповідності до Закону про освіту (ст.12), з урахуванням Рекомендацій Ради Європи щодо покращення надання цифрових навичок та компетентностей в освіті та навчанні https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15740-2023-INIT/en/p
		4) Доповнити громадянські та соціальні компетентності таким пунктом: - використання базових знань з психології людини, керування емоційністю, стресостійкістю, основ спілкування, особистої безпеки, вікових змін, властивих підлітковому віку	Не враховано. Відповідні компетентності стосуються соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі

<p>5) З наскрізних умінь вилучити або уточнити пункт 8 оцінювати ризики, що передбачає вміння розрізняти прийнятні і неприйнятні ризики, зважаючи на істотні фактори;</p>	<p>Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування пропозиції</p>
<p>6) У наскрізних вміннях пункт 10 дати в такій редакції «розв'язувати проблеми у відповідності до вікових норм і особливостей індивідуального розвитку здобувача, що передбачає вміння аналізувати проблемні ситуації, формулювати проблеми, висувати гіпотези, практично їх перевіряти та обґрунтовувати, здобувати потрібні дані з надійних джерел, презентувати та аргументувати рішення»</p>	<p>Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування пропозиції</p>
<p>7) У наскрізних вміннях 11 пункт дати в такій редакції «співпрацювати з іншими суб'єктами освітнього процесу, що передбачає вміння обґрунтовувати переваги взаємодії під час спільної діяльності, планувати власну та групову роботу, підтримувати учасників групи, допомагати іншим і заохочувати їх до досягнення спільної мети»</p>	<p>Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування пропозиції</p>
<p>8) Замінити назву галузі Вимоги до результатів навчання здобувачів освіти визначено за такими освітніми галузями: мовно-літературна; математична; природнича; технологічна; цифрова; соціальна і здоров'язбережувальна; громадянська та історична; мистецька; фізична культура.</p>	<p>Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування пропозиції</p>
<p>9) Уточнити мету математичної освітньої галузі Метою математичної освітньої галузі є розвиток особистості здобувача освіти через формування математичної компетентності у взаємозв'язку з іншими ключовими</p>	<p>Не враховано. Термін «інтегративне мислення» у науковій літературі трактується неоднозначно, тому його додавання є</p>

<p>компетентностями для успішної освітньої та подальшої професійної діяльності впродовж життя, що передбачає засвоєння системи знань, удосконалення вміння розв'язувати математичні та практичні задачі; розвиток логічного мислення та психічних властивостей особистості; розвиток інтегративного мислення – для розуміння зв'язків математики з іншими предметами, здатність і готовність застосувати математику в особистому та суспільному житті для продовження навчання або фахової самореалізації.</p>	<p>недоцільним. Зазначений принцип «інтегративності» розкрито більш детально у вимогах до обов'язкових результатів навчання учнів у математичній освітній галузі (Додаток 8).</p>
<p>10) Доповнити опис природничої галузі в преамбулі «дотримується екологічних норм у професійній діяльності та побуті; сприяє формуванню екологічної культури серед спільноти, впровадженню екологічних технологій та методів для забезпечення сталого розвитку суспільства»</p>	<p>Враховано частково в редакції: «Метою природничої освітньої галузі є формування особистості учня, який усвідомлює цілісність природи та основні її закони й закономірності, володіє певними вміннями наукового дослідження, оцінює вплив природничих наук, техніки й технологій на соціоприродне середовище, реагує на виклики, зумовлені людською діяльністю, діє для забезпечення сталого розвитку та здатний до професійного самовизначення й самореалізації».</p>
<p>11) Доповнити мету й вимоги до обов'язкових результатів у технологічній освітній галузі Метою технологічної освітньої галузі є проектування власної освітньо-професійної траєкторії, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження, особистої трудової діяльності на ринку праці, застосування енергоефективних та енергозберігаючих технологій, розвитку особистісних професійних компетентностей.</p>	<p>Враховано частково</p>

Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з технологічної освітньої галузі зазначені в додатку 12 і передбачають, що здобувач освіти опанував наступні технології:

- створення проєкту з підприємницьким тлом на основі попередньо набутого досвіду;
- використання графічних зображень та цифрових засобів у проєктуванні;
- втілення науково-технічних досліджень у різних сферах трудової діяльності;
- проєктування власної освітньо-професійної траєкторії;
- сприйняття енергозбереження як норми у професійному житті та побуті, ставлення до енергоефективності як важливого аспекту сталого розвитку;
- раціональне використання енергоресурсів, підбір енергоефективного устаткування, визначення основних джерел споживання енергії та можливості їх оптимізації, розуміння переваги використання сучасних технологій та приладів, спрямованих на зменшення споживання енергії.

12) Доповнити вимоги до здобувачів освіти в інформатичній освітній галузі, змінивши її назву на цифрову по всьому документу.

використовує інформаційно-комунікативні засоби, технології, здійснює пошук інформації, її обробку, передачу та збереження при здійсненні професійної діяльності, розуміє поняття та дотримується авторського права при використанні знайденої інформації, виконанні креслень в системі автоматичного проєктування, при використанні інформаційних джерел, сучасних програмних продуктів і цифрових пристроїв, комп'ютерної графіки, сучасних технологій 3D моделювання, досліджує появу нових технологій і засобів, спрямованих на поліпшення результативності та ефективності в роботі, прагне уникати можливих етичних проблем, пов'язаних з використанням інформаційних технологій, усвідомлює власну

Враховано частково

<p>готовність постійно оновлювати свої знання та навички у сфері цифровізації, готовності до співпраці в онлайн-середовищі.</p>	
<p>13) Доповнити мету громадянської та історичної освітньої галузі 20. Метою громадянської та історичної освітньої галузі є розвиток особистості здобувача освіти, а також його подальшого професійного самовизначення й самореалізації через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між світовими, загальноукраїнськими та локальними процесами; усвідомлення своєї належності до української нації як частини європейської спільноти; формування української громадянської ідентичності як належності до України, активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права.</p>	<p>Враховано частково. Розвиток особистості є ширшим поняттям, що передбачає, зокрема, й професійне самовизначення й самореалізацію. Найбільше цьому приділяє увагу соціальна та здоров'язбережувальна галузь. У громадянській та історичній галузі розвиток зазначених компетентностей досягається завдяки змісту модельних навчальних програм і навчальних завдань.</p>
<p>14) Доповнити мету мистецької освітньої галузі 21. Метою мистецької освітньої галузі є цілісний розвиток особистості здобувача освіти, у процесі освоєння мистецьких надбань; формування компетентностей, необхідних для мистецько-творчого самовираження, розкриття креативного потенціалу, залучення до культуротворчої діяльності та міжкультурної комунікації та професійного самовизначення.</p>	<p>Враховано частково</p>
<p>15) Доповнити мету освітньої галузі Фізична культура 22. Метою освітньої галузі фізичної культури є гармонійний фізичний розвиток особистості здобувача освіти, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розширення рухового досвіду через формування стійкої мотивації учнів до занять фізичною культурою і спортом, а також для подальшого професійного становлення.</p>	<p>Враховано частково</p>
<p>16) У базовому навчальному плані (додаток 23) наведено розподіл загального обсягу навчального навантаження здобувачів освіти за класами (роками навчання) та освітніми</p>	<p>Враховано частково у редакції: «закладів, які забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти».</p>

	<p>галузями для:</p> <p>1)закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за академічним спрямуванням;</p> <p>2)закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням.</p>	
	<p>17) У пункті 26 Преамбули: У базовому навчальному плані для закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за академічним спрямуванням визначено:</p> <p>розподіл годин (за галузями) для обов’язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів для закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за академічним спрямуванням.</p>	<p>Враховано частково.</p>
	<p>18) У пункті 27 Преамбули:У базовому навчальному плані для закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням визначено:</p> <p>розподіл годин (за галузями) для обов’язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів для закладів загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням.</p>	<p>Враховано частково.</p>
	<p>19) У пункті 28 Преамбули: Заклади загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, у яких є класи (групи) з навчанням мовою корінного народу або національної меншини, самостійно здійснюють</p>	<p>Враховано частково.</p>

		розподіл навчального навантаження між мовою корінного народу або національної меншини та іноземною мовою, відображаючи це в навчальному плані. Українська мова як державна в таких закладах вивчається за навчальними програмами, які враховують мовну підготовку учнів і спорідненість між рідною та державною мовами.	
16.	Директорат фахової передвищої, вищої освіти	1) Пропозиції до Преамбули щодо фахової передвищої освіти	Враховано частково
		2) Розробити окремий додаток у Державному стандарті профільної середньої освіти для закладів фахової передвищої освіти щодо розподілу годин для обов'язкових освітніх компонентів профільної освіти.	Враховано
17.	Заклади фахової передвищої освіти Львівської області	1) У БНП розподіл годин для освітніх компонентів профільної середньої освіти для закладів фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку фахових молодших бакалаврів на основі базової середньої освіти подати у кредитах.	Враховано
		2) Розробити окремі додатки типових освітніх програм профільної середньої освіти за професійним спрямуванням для ЗФПО різного профілю: Мистецькі, Медичні, Технічні, Технологічні, Економічні, Природничі, Педагогічні.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		3) Додаток 23 (внести корективи) для ЗФПО: 1-й рік навчання: кількість годин на обов'язкові освітні компоненти для всіх професій (875) збільшити на компоненти профільної середньої освіти (орієнтовно до 1200-1400год); 2-3 роки навчання (1435) – відповідно зменшити.	Враховано
		4) Додаток 23 (внести корективи) для ЗФПО: Врахувати, що здобувачі освіти у закладах фахової передвищої освіти частину матеріалу вивчають самостійно, та дозволити виносити частину навчального матеріалу на самостійне	Враховано частково

		опрацювання для освітніх компонентів профільної середньої освіти. (Рядок: Разом на обов'язкові освітні компоненти для всіх професій - виділити до 30% самостійної роботи).	
		5) Освітні галузі: технологічну, інформатичну та мистецьку, об'єднати в окремий «Профільний блок» (210 годин) та дозволити вибір закладам фахової передвищої освіти самостійний розподіл залежно від ОПП, за якою здійснюється підготовка здобувачів освіти. Це дасть змогу інтегрувати освітні компоненти з ОПП підготовки ФМБ відповідно до профілю закладів освіти.	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливорює врахування пропозиції
		6) 3 роки навчання – дозволити 36 годин граничне навантаження – 30 кредитів з ОПП	Не враховано. Суперечить нормам чинного законодавства
		7) Дозволити виносити частину навчального матеріалу на самостійне опрацювання для освітніх компонентів профільної середньої освіти (самостійна робота до 10%)	Враховано частково
		8) Дозволити складати ДПА після завершення другого року навчання у коледжі (ДПА після другого курсу)	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
18.	Громадська організація «Всеукраїнська асоціація працівників професійно-технічної освіти»	1) Пропонуємо: замінити по тексту термін «заклад загальної середньої освіти» на термін «заклади освіти».	Враховано
		2) Пропонуємо: розробити чіткі критерії для надання відповідного статусу/статусів профільного спрямування закладу освіти, що здійснює реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за академічним та професійним спрямуванням.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		3) Пропонуємо внести зміни до загального обсягу навчального навантаження здобувачів освіти: - розподіл між роками навчання варто змінити та передбачити збільшення кількості годин на обов'язкові освітні компоненти спільні для всіх профілів для 10 класу, так як він є адаптаційним, тому надавати значну кількість годин на	Враховано

		профільне спрямування не є доцільним при можливій зміні освітньої траєкторії;	
		4) об'єднати години на обов'язкові освітні компоненти спільні для всіх профілів для рівня 11-12 класу, надавши автономне право закладам щодо самостійного його розподілу між роками навчання;	Враховано
		5) зробити рівний розподіл годин між освітніми галузями: на обов'язкові освітні компоненти спільні для всіх профілів - 50%, та на обов'язкові освітні компоненти за обраною професією/професійною сферою та обов'язково-вибірковими освітніми компонентами – 50%, з урахуванням положень п.27 проєкту, а саме: В113	Враховано частково
19.	Координаційна рада директорів та заступників директорів міжшкільних навчально-виробничих комбінатів (міжшкільних ресурсних центрів МРЦ) Сумської області	1) Збільшити кількість годин в БНП для технологічної освітньої галузі для закладів освіти академічного спрямування	Враховано частково
		2) Введення обов'язкового предмета "Моя професія"	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		3) Ввести незалежно від спрямування обов'язково-вибірковий курс "Військово-технічна підготовка", що включає підготовку за військовими професіями: водій автотранспортних засобів категорії В та С, кухар, діловод, молодша медична сестра по догляду за хворими, основи психології, оператор БПЛА тощо	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		4) Доповнити предмет "Захист України" курсами військово-технічного напрямку для ознайомлення з принципами керування БПЛА	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
20.	Центр розвитку медсестринства Міністерства охорони здоров'я України»	1) Передбачити можливість здобуття профільної середньої освіти в закладах фахової передвищої освіти	Передбачено проєктом ДСПСО
		2) Передбачити можливість фаховим медичним коледжам: проваджувати профільну та допрофесійну середню освіту відповідно до напрямку підготовки закладу освіти; планувати тривалість профільної середньої освіти не більше 2-х років; провадити підготовку та перепідготовку педагогічних	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти

працівників на курсах підвищення кваліфікації за напрямками діяльності закладу (за наявності відповідних ліцензій)	
3) Збільшити кількість годин в інформатичній освітній галузі, враховуючи розвиток цифрових технологій та диджиталізацію у всіх сферах життя Включати заклади фахової передвищої освіти до створення освітніх округів (хабів) та міжшкільних факультативів для розширення знань учнів	Враховано частково
4) Забезпечити впровадження різних моделей (форм) організації профільного навчання та технологій освітнього процесу у навчальних закладах в залежності від місцевих умов та освітніх потреб населення	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
5) Пропонуємо введення дисципліни «Етика ділового спілкування». Для дисципліни «Біологія» збільшити кількість годин на вивчення розділів спадковості та мінливості, дослідження різноманіття життя та адаптації видів; збільшити практичні дослідження; використовувати лабораторні можливості для узагальнення теоретичних знань	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
6) Пропонуємо розробити базовий навчальний план для закладів профільної середньої освіти	Передбачено проєктом ДСПСО
7) Для оптимізації роботи з Державним стандартом профільної середньої освіти (ДСПСО) пропонуємо до п.2 ввести основні терміни і поняття та їх значення	Не враховано.
8) Відповідно до Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року доповнити ціннісні орієнтири: розуміння підходів до осіб з інвалідністю. Передбачити в ціннісних орієнтирах заходи з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні.	Враховано частково

		9) Процедуру формування освітніх профілів закладами освіти пропонуємо конкретизувати напрямками профільного навчання, зокрема, медичний, технічний, педагогічний тощо.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		10) Внести зміни до пункту 7: Доповнити перелік громадянських та соціальних компетентностей пунктом, який стосується ставлення до осіб з інвалідністю. Передбачити в ключових компетентностях заходи з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні.	Не враховано. У змісті пунктів ідеться про розвиток компетентностей, що стосуються протидії дискримінації, виховання в дусі поваги до гідності людей за будь-якими ознаками, зокрема визначеними законодавством щодо протидії дискримінації, включно з ознакою інвалідності. Заходи з реалізації Національної стратегії не можуть бути частиною Державного стандарту й плануються на рівні змісту освіти.
		11) Внести зміни до пункту 9: Доповнити вміння для ключових компетентностей: Реалізовувати отримані знання в практичних (життєвих) ситуаціях.	Не враховано.
		12) Пропонуємо «вимоги» до обов'язкових результатів навчання змінити на «класифікацію» результатів навчання	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливилює врахування
		13) Внести зміни до пункту 19: Доповнити вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти із соціальної і здоров'я-збережувальної освітньої галузі: турбується про життя та здоров'я оточуючих.	Враховано
21.	Громадські об'єднання	Пропонуємо привести проект стандарту у відповідність із Законом і формувати результати навчання та компетентності за роками навчання.	Враховано.

22.	Громадські об'єднання	У Законі України «Про повну загальну середню освіту» зазначений термін «профіль навчання». Некоректно у стандарті використовувати термін «освітній профіль», тим більше не пропонуючи його визначення.	Враховано
23.	Громадські об'єднання	У редакції проекту доволі часто використовується термін «предмет» в контексті предмета вивчення. Пропонуємо все ж таки застосувати відповідний термін відповідно до закону України «Про повну загальну середню освіту», а саме – «навчальний предмет» або «навчальний предмет (інтегрований курс)»	Враховано
24.	Громадські об'єднання	Термін «здобувач освіти» використовувати без невиправданого скорочення до терміну «здобувач».	Враховано
25.	Громадські об'єднання	Термін «освітня галузь» використовувати без невиправданого скорочення до терміну «галузь», адже є таке поняття як «галузь знань», що є дещо іншим за змістом, ніж «освітня галузь» /до речі, прикро, що жодним стандартом повної загальної середньої освіти не надано визначення терміну «освітня галузь»/.	Враховано
26.	Громадські об'єднання	Застосовуючи термін «клас», розуміти, що класно-урочна система – одна з можливих форм організації освітнього процесу. Тим більше, враховуючи пріоритетним формування індивідуальних освітніх траєкторій, пропонуємо застосовувати термін «клас/група», або як зазначається в Законі України «Про повну загальну середню освіту» - «клас (група)».	Враховано
27.	Громадські об'єднання	Термін «години» замінити на вибір на терміни «навчальні години», «години навчального навантаження», «години навчального плану», в контексті відмінностей академічних та астрономічних годин.	Враховано
28.	Громадські об'єднання	Пропонуємо розглянути модель, за якої кількість навчальних годин для обов'язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів, складатиме 50% від загальнорічної кількості навчальних годин для 10 та 11 років навчання (як мінімум –	Враховано

		для 11 року навчання), як це вже запропоновано для 12 року навчання.	
29.	Громадські об'єднання	<p>Хоча б для 11 та 12 років навчання розглянути іншу модель побудови стандарту і укрупнити освітні галузі, узагальнивши їх до чотирьох із такими обов'язковими і вибірковими освітніми компонентами:</p> <ul style="list-style-type: none"> • мовно-літературна освіта: українська мова, англійська мова, інші іноземні мови, мови національних меншин і корінних народів України; блок літератур: українська література, зарубіжна література, інтегрований курс літератури; • STEM освіта: математика; блок природничих наук: біологія, фізика, хімія, астрономія, інтегрований курс природничих наук; блок інформаційно-технологічних навчальних предметів: інформатика, ІКТ у побуті, робототехніка, технології і дизайн, агротехнології, виробничі технології, технології домашнього господарства; • суспільно-гуманітарна освіта: історія України, всесвітня історія, історія Європи; блок суспільствознавчих навчальних предметів: громадянська освіта, економіка і підприємництво, соціальна та економічна географія, інтегрований курс суспільствознавства; блок гуманітарної підготовки: українська художня культура, культурологія, мистецтво (за видами), творче самовираження; • фізичний розвиток і безпека: фізична культура і спорт, захист України; перша медична допомога, безпека життєдіяльності, здоровий спосіб життя. <p>Курсивом виділено обов'язкові компоненти, інші – за вибором для формування профілю навчання.</p>	<p>Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування</p>
30.	Громадські об'єднання	<p>Замінити назву освітньої галузі «соціальна і здоров'язбережувальна» на «соціальна і здоров'язміцнююча»</p>	<p>Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування</p>

31.	Громадські об'єднання	<p>П.1.Прембули</p> <p>Цей Державний стандарт визначає вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувачів профільної середньої освіти, загальний обсяг їх навчального навантаження, розподілений за освітніми галузями, структуру та зміст профільної середньої освіти.</p>	<p>Не враховано.</p> <p>Суперечить нормам чинного законодавства</p>
32.	Громадські об'єднання	<p>Пункт 4. Прембули</p> <p>Метою профільної середньої освіти є розвиток особистості здобувачів освіти, формування компетентностей, необхідних для їхньої стійкості, самостійності, відповідальності, комунікації та взаємодії з іншими, соціалізації та громадянської активності, підприємливості, свідомого вибору подальшого життєвого шляху, ціложиттєвої освіти, трудової діяльності та самореалізації, виховання шанобливого ставлення до національних та культурних цінностей Українського народу на засадах патріотизму та усвідомлення власної ідентичності, шанобливого і дбайливого ставлення до родини, суспільства, довкілля, природи з позицій наукового світогляду та принципів сталого розвитку.</p>	<p>Враховано частково</p>
33.	Громадські об'єднання	<p>Реалізація мети профільної середньої освіти ґрунтується на таких ціннісних орієнтирах:</p> <p>...</p> <p>формування в здобувачів освіти активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови;</p> <p>формування у здобувачів освіти цінностей праці, економічної спроможності, активної трудової діяльності та участі у</p>	<p>Враховано</p>

		формуванні економічного добробуту родини, країни; ...	
34.	Громадські об'єднання	Змінити редакцію. «Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості здобувача освіти, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, самозарадності, виявляє відповідальне ставлення до подружнього життя, материнства/батьківства, підприємливості та професійну зорієнтованість, спрямовану на безпеку здоров'я, забезпечення власного і суспільного добробуту, і готовність діяти в інтересах України та постати на її захист»	Враховано частково в редакції: «Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості здобувача освіти, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, відповідального ставлення до подружнього життя, материнства / батьківства, самозарадності, виявляє підприємливості та професійну зорієнтованість, спрямовану на безпеку здоров'я, забезпечення власного і суспільного добробуту, і готовність діяти в інтересах України та постати на її захист.»
35.	Громадські об'єднання	Результати навчання у соціальній і здоров'язбережувальній освітній галузі доповнити знаннями та навичками у галузі психології	Не враховано. Не уточнено знання та навички, якими необхідно доповнити
36.	Громадські об'єднання	Для формування математичної компетентності базовий обсяг знань у тому числі для «гуманітаріїв» має включати основи чисельної грамотності (сприйняття числової інформації), основи статистики та аналізу даних, без яких неможливе ніяке критичне мислення.	Не враховано. У проєкті ДСПСО передбачено вивчення зазначеного навчального матеріалу: «Дані, статистика та ймовірність: дані та їх види; статистичне дослідження та його етапи (отримання та способи подання даних; абсолютні, відносні та середні величини; вибірки та їх числові характеристики); випадкова величина та її числові характеристики». Пропонуємо виділити зазначений розділ окремим абзацом. Уведення додаткових термінів є недоцільним.

37.	ВСП «Кропивницький інженерний фаховий коледж ЦНТУ»	1) Кількість годин, визначених позиціями "Технологічна", "Інформатична", "Мистецька" перенести до позиції "Години для обов'язково-вибіркових освітніх компонентів за обраною професією/професійною сферою"	Враховано частково
		2) Перенести кількість годин, визначених позицією "Години для обов'язково-вибіркових освітніх компонентів поза обраною професією/професійною сферою***" до позиції "Години для обов'язково-вибіркових освітніх компонентів за обраною професією/професійною сферою"	Враховано частково
		3) Частково перенести кількість годин позиції "Соціальна та здоров'язбережувальна" до позиції "Години для обов'язково-вибіркових освітніх компонентів за обраною професією/професійною сферою", залишивши 105 годин, передбачених на предмет "Захист України";	Враховано частково
		4) Розподіл годин між галузями для обов'язкових освітніх компонентів за обраною професією/професійною сферою, для обов'язково-вибіркових освітніх компонентів поза обраною професією/професійною сферою заклад визначає самостійно в межах діапазону мінімального максимального показників не перевищуючи гранично допустиме річне навчальне навантаження."	Враховано частково
		5) Розподіл годин (за галузями) для обов'язкових освітніх компонентів для ЗЗСО професійного спрямування 1-й рік навчання -770, 2-3 роки навчання - 1190 годин	Враховано частково
		6)Професійна підготовка вчителів: для забезпечення необхідного рівня професійної компетентності вчителів та керівних кадрів, що працюватимуть у профільному ліцеї, розробити та реалізувати відповідну систему підвищення кваліфікації.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
38.	Городоцька міська рада Хмельницької області	1) Психологічний супровід: у профільно-адаптаційний період (10-й рік навчання) забезпечити здобувачам освіти психологічний супровід – один із базисів для правильного самовизначення і самореалізації особистості.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти

<p>2) Період можливого переходу потребує чітко окреслених термінів: «протягом 10-11 класів, крім 12 класу». Або запропонувати як шлях компенсації різниці набутих знань при переході на інший профіль шляхом здачі різниці вивченого матеріалу профільних предметів за курс 10-11 класів екстернатом.</p>	<p>Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти</p>
<p>3) При окресленні культурної компетентності конкретизувати формулювання «досліджувати тенденції розвитку української та світової культур в минулому та сучасному». Доповнити уміння контекстом : «Вміти аналізувати надбання української національної культури в європейському та світовому вимірах».</p>	<p>Враховано</p>
<p>4) До базових знань мистецької культурної галузі варто додати «Людина і культура моралі. Людина і культура діалогічних відносин».</p>	<p>Передбачено проєктом ДСПСО</p>
<p>5) Поверховим є формулювання ключової компетентності для профільного навчання мовою національних меншин, а саме «здатність спілкуватись рідною мовою». Пропонуємо таке формулювання «володіння рідною мовою на рівні з державною». Рівень володіння рідною мовою недоречно прирівнювати до формулювання ключових компетентностей галузі «Іноземні мови».</p>	<p>Не враховано. Формулювання, наявне в проєкті ДСПСО, відповідає чинному законодавству, зокрема формулюванню в Законі України "Про освіту" відповідної ключової компетентності "Здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами"</p>
<p>6) До переліку освітньої галузі додати ще одну – економічну.</p>	<p>Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливилює врахування</p>
<p>7) Розвиток soft skills : включення в навчальну програму елементів розвитку міжособистісних навичок, комунікації, критичного мислення та творчості</p>	<p>Передбачено проєктом ДСПСО</p>

8) Партнерство з індустрією: Установлення співпраці з представниками відомих компанії та індустрій для створення можливостей стажування та практичного досвіду для учнів.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
9) Змінити назву «інформатичної» галузі та «цифрову» та, відповідно до Розпорядження КМ України від 3 березня 2021 р. №167-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації», використовувати термін «цифрова компетентність».	Не враховано. для збереження відповідності до Закону про освіту (ст.12), з урахуванням Рекомендацій Ради Європи щодо покращення надання цифрових навичок та компетентностей в освіті та навчанні https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15740-2023-INIT/en/p
10)Замінити освітню галузь «Фізична культура» на «Фізична культура і мілітарна підготовка».	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування
11) Доповнити перелік ключових компетентностей : - формувати медіакультуру та медіаінформаційну грамотність здобувачів освіти; - готувати здобувачів освіти до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою масмедіа; - інтегрувати медіаосвіту в мовно-літературній, громадській, історичній та природничій освітніх галузях.	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування
12) Математична освітня галузь: - формулює та відображає у зручній для сприйняття формі результати розв’язання проблемної ситуації, зокрема з використанням ІКТ; - володіє тематичними термінами та символами, доцільно використовує їх у практичній роботі.	Передбачено проєктом ДСПСО У 4 блоці вимог Додатку 8 вже деталізовані ці вміння в орієнтирах для оцінювання.
13) Технологічна освітня галузь: - формулює ідею та втілює задум у готовий продукт за алгоритмом проєктно-технологічної діяльності; - використовує елементи STEM-освіти, що сприятиме	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої

		формування критичного мислення; - обговорює та визначає застосування цифрових пристроїв на різних етапах діяльності.	та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування
		14) Мистецька галузь: - регулює власний емоційний стан засобами мистецтва; - оцінює власну творчість і представляє (презентує власні досягнення); - пізнає українську ідентичність через взаємодію з народними традиціями, українськими обрядами.	Враховано
		15) Урахувати інтереси та потреби учнів, які будуть обирати не лише академічний профіль але й за професійним спрямуванням.	Передбачено проектом ДСПСО
39.	Нововолинський ліцей № 9	1) Відкоригувати кількість предметів.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		2) Виключити математику зі списку обов'язкових предметів і зробити предметом на вибір для тих учнів, кому вона потрібна для вступу до вишу.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		3) Встановити чіткі вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти по всіх освітніх галузях до профільно-адаптаційного (10 рік навчання) та профільного (11-12 роки навчання) циклів.	Не враховано. Передбачено проектом ДСПСО
40.	Сумська обласна гімназія-інтернат для талановитих та творчо обдарованих дітей	1) Розробити чіткий алгоритм формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти (умови формування, форми організації освітнього процесу, навчальні предмети (інтегровані курси), інші освітні компоненти, послідовність елементів навчальної діяльності здобувача освіти, наявність необхідних ресурсів в закладі освіти тощо).	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		2) Розробити єдині уніфіковані умови вступу здобувачів освіти до профільно-адаптаційного (10 рік навчання) циклу навчання.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти

<p>3) До пункту 6. Визначити алгоритм змін здобувачами освіти як профілю, так і спрямування (принцип самостійності).</p>	<p>Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти</p>
<p>4) Розробити чіткий механізм формування та організації роботи «плинних груп» (кількість здобувачів освіти, механізм оплати праці тощо).</p>	<p>Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти</p>
<p>5) До пункту 9, підпункту 8. Цей підпункт необхідно прибрати/уточнити. Не відповідає віковим особливостям та вимогам до освітньої кваліфікації здобувачів профільної освіти. Поняття «ризик» застосовується виключно в галузях економіки, охороні праці, рідше у психології і стосується діяльності фахівців певної професії, а не особистості здобувача освіти.</p>	<p>Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування</p>
<p>б) До пункту 20. Додано з урахуванням професійного спрямування. Метою громадянської та історичної освітньої галузі є розвиток особистості здобувача освіти, а також його подальшого професійного самовизначення й самореалізації через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між світовими, загальноукраїнськими та локальними процесами; усвідомлення своєї належності до української нації як частини європейської спільноти; формування української громадянської ідентичності як належності до України, активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права.</p>	<p>Не враховано. Формулювання мети охоплює два спрямування (академічне і професійне), без розрізнення й деталізації кожного окремо</p>
<p>7) До пункту 21. Додано з урахуванням професійного спрямування. Метою мистецької освітньої галузі є цілісний розвиток особистості здобувача освіти, у процесі освоєння мистецьких надбань; формування компетентностей, необхідних для мистецько-творчого самовираження, розкриття креативного потенціалу, залучення до культуротворчої діяльності та міжкультурної комунікації та професійного самовизначення.</p>	<p>Враховано частково.</p>

<p>8) До пункту 22. Додано з урахуванням професійного спрямування. Метою освітньої галузі фізичної культури є гармонійний фізичний розвиток особистості здобувача освіти, підвищення функціональних можливостей організму, вдосконалення життєво необхідних рухових умінь та навичок, розширення рухового досвіду через формування стійкої мотивації учнів до занять фізичною культурою і спортом, а також для подальшого професійного становлення.</p>	<p>Враховано частково.</p>
<p>9) До додатку 23. у зв'язку з обов'язковим складанням НМТ з предмету «Математика» збільшити кількість годин на вивчення математичної освітньої галузі на профільно-адаптаційному циклі (10 рік навчання).</p>	<p>Враховано</p>
<p>10) Додати додаток 24 «Типовий навчальний план для профільної середньої освіти із орієнтованим переліком предметів та інтегрованих курсів» та рекомендованою кількістю годин на тиждень.</p>	<p>Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти (зокрема типовою освітньою програмою)</p>
<p>11) Увести обов'язковий курс «Ділова українська мова» (професійного спрямування);</p>	<p>Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти</p>
<p>12) оптимізувати (зменшити) кількість обов'язкових предметів та розширити список обов'язково-вибіркових предметів, інтегрованих курсів;</p>	<p>Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти</p>
<p>13) спростити систему оцінювання з англійської мови (надвелика кількість індексів);</p>	<p>Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти</p>
<p>13) використовувати оновлену термінологію – не «інформаційно-комунікаційна», а «цифрова» компетентність (розпорядження КМУ від 3 березня 2021 р. № 167-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації»);</p>	<p>Не враховано. для збереження відповідності до Закону про освіту (ст.12), з урахуванням Рекомендацій Ради Європи щодо покращення надання цифрових навичок та компетентностей в освіті та навчанні</p>

			https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15740-2023-INIT/en/p
		14) доповнити проект Стандарту прикінцевими положеннями, в яких чітко вказати першочергові кроки, що необхідно для впровадження реформування профільної старшої школи.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		15) Чітко розробити поняття «кагорти здобувачів» та «плинні групи», механізм їх дії, зазначити кількісний склад таких груп.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
41.	Роменська ЗОШ I-III ступенів №7 Роменської міської ради Сумської області	1) Розробити єдині правила для вступу до 10 класу.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		2) Чітко сформулювати подане в Проєкті визначення «надавачі послуг повинні пройти через освітніх експертів». Конкретизувати: хто повинен оцінювати професійну придатність надавачів освітніх послуг.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		3) Алгоритм змін профілю (п.6 абзац «Здобувачі профільної...»).	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		4) Ввести академічну мобільність, що дасть можливість учасникам освітнього процесу брати участь у міжнародних освітніх програмах.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		5) Розробити чіткі рекомендації щодо створення STEM – кабінетів.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		6) Іноземні мови Потрібно додати більше конкретики у вимогах до обов'язкових результатів навчання учнів, наприклад, "тривалий монолог" - 2 - 3 хвилини говоріння, конкретизувати рівні складності (B1- B2) і розмір тексту під час опрацювання тексту.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти

<p>7) Природнича освітня галузь. 1.«ВИМОГИ до обов'язкових результатів навчання у природничій освітній галузі» (Додаток 10 на с.184-206) містять вимоги тільки для 12 класу. (Чому немає відповідних вимог для здобувачів освіти 10-х та 11-х класів?).</p>	<p>Не враховано. Результати навчання в усіх галузях подано на завершення відповідного циклу навчання.</p>
<p>8) Для зручності користування індексами, якими позначені «Обов'язкові результати навчання здобувачів освіти», доцільно було б пронумерувати загальні результати навчання, конкретні результати навчання та орієнтири для оцінювання .</p>	<p>Передбачено проєктом ДСПСО</p>
<p>9) Мистецька освітня галузь У цілому усі аспекти з мистецтва враховані, хотілося , щоб більше приділялося уваги художньо- творчій та практичній діяльності ,ініціативі дітей у формуванні власного задуму</p>	<p>Передбачено проєктом ДСПСО Реалізує мистецькі ідеї у власній діяльності [МІО 2.1] (пропонує способи художньо-практичної реалізації запропонованої ідеї [12 МІО 2.1.1-1]) Естетизує навколишнє середовище [МІО 2.4] (застосовує мистецький досвід у сфері мистецтва, креативних індустрій [12 МІО 2.4.1-2]; експериментує у сфері мистецтва, креативних індустрій відповідно до обраної мистецької спеціалізації [12 МІО 2.4.1-2 П])</p>
<p>10) Громадянська та історична освітня галузь Покращити матеріально- технічну базу навчального закладу; узгодити відповідність освітніх вимог з форматом ЗНО- НМТ</p>	<p>Не враховано. Не пов'язано з цілями та змістом ДСПСО. Законодавством встановлено, що ЗНО має відповідати вимогам ДСПСО</p>
<p>11) Вважаємо, що3-D моделювання, промисловий дизайн діти мають вивчати у спеціалізованих вузах дизайнерського напрямку.</p>	<p>Не враховано.</p>

		12) доповнити п. 25 Проекту підпунктом: «3) закладів фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням.»	Враховано частково.
42.	Всеукраїнська центральна спілка споживчих товариств (УКРКООПСПЛКА)	• доповнити продовження Додатка 23 таблицею: «Розподіл годин (за галузями) для обов'язкових освітніх компонентів, спільних для всіх профілів для закладів фахової передвищої освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням».	Враховано частково.
43.	Координаційна рада директорів МРЦ(МНВК) Чернігівської області.	1) У відповідності до п.5 профільна середня освіта складається з профільно- адаптаційного (10 рік навчання) та профільного (11-12 роки навчання) циклів. Тобто Типові навчальні плани на першому адаптаційному циклі – 10 клас мають спрямувати основне ядро на дієву професійну орієнтацію.	Враховано частково.
		2) Більшість учнів після закінчення базової школи не може визначитися з вибором профілю навчання. Треба зазначити, що профіль навчання повинен бути найтісніше пов'язаний із майбутньою професією, яку обере учень незалежно від того за яким напрямком учень буде здобувати профільну освіту. Отже, введення у 10 класі обов'язкового предмету «Профорієнтація» (як варіант «Напрямки подальшого освітнього маршруту», «Побудова кар'єри» і т.п.) сприятимуть формуванню в учнів потреби в обґрунтованому виборі майбутньої діяльності.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
44.	Олексій Фесенко	Іншомовна освіта "Вимоги до обов'язкових результатів навчання формулюються через: групи результатів навчання, що об'єднують споріднені результати в рамках кожної освітньої галузі; єдині для всіх рівнів загальної середньої освіти загальні результати навчання, що розкривають компетентнісний потенціал кожної освітньої галузі; конкретні результати навчання, що визначають підсумок навчального поступу на момент здобуття повної загальної	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти

		<p>середньої освіти; основні та поглиблені орієнтири для оцінювання, на основі яких визначається рівень досягнення здобувачами освіти результатів навчання. Для визначення загальної успішності з іноземної мови включено новий елемент - загальний бал'. Цей бал визначається як сума зміненої предметної оцінки та множника, що враховує вплив різних умов навчання. Формула розрахунку Загального балу виглядає наступним чином: Загальний бал = ((Предметна оцінка × Модифікатор навчання в аудиторії × Модифікатор навчання вдома × Модифікатор дистанційного навчання) ÷ Максимально можлива предметна оцінка) × 12 Тут 'Предметна оцінка' відображає предметну оцінку вчителя щодо загальної успішності з іноземної мови, а 'Модифікатори' регулюють цю оцінку в залежності від умов навчання. Ця система дозволяє враховувати різницю в умовах навчання та забезпечити більш об'єктивну оцінку досягнень учнів."</p>	
45.	Управління освіти Контопської міської ради	<p>1) «Освітній процес організовується, як правило, на основі кредитно-модульного підходу, що дає змогу забезпечити належну гнучкість у формуванні освітніх траєкторій здобувачів. Когорти здобувачів об'єднуються у плинні групи, на підставі власного вибору. Здобувачі профільної середньої освіти будь-якого спрямування мають право змінювати як профіль, так і спрямування, а також здобувати подальшу освіту на інших рівнях.» – розробити механізм функціонування плинних груп та їх зміни, вказати кількість учнів у таких групах;</p> <p>2) Перерозподілити кількість годин між освітніми галузями (наприклад, для природничої галузі передбачено 140 годин у 10 і 140 годин в 11-12 класах. Це по 1 годині на географію, біологію, фізику, хімію. А для соціальної та здоров'язбережувальної галузі відводиться в 10 класі 105 годин, в 11-12 класах - 140 годин.</p>	<p>Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти</p> <p>Враховано частково.</p>

		3) Технологічну освітню галузь видалити із переліку обов'язкових освітніх компонентів для всіх професій, а залишити їх як години для обов'язково-вибіркових освітніх компонентів за обраною професією/професійною сферою).	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможлиблює врахування
		4) Двомовне вивчення окремих навчальних предметів: Мають бути розроблені державні програми та відкритий набір на відповідні спеціальності у педагогічних університетах;	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		5) Практична спрямованість: Співпраця з підприємствами для надання учням можливостей проведення занять, стажувань або практик у вибраній галузі. Залучити спеціалістів відповідних професій різних галузей для практичного викладання фахових предметів. Передбачення проходження практики в установах та організаціях у ході навчання у ліцях професійного спрямування.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		6) Кар'єрна підготовка та консультування: Організація кар'єрних порад та підтримки у виборі подальшого навчання чи професійного розвитку.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
		7) Внесення STEM-освіти до обов'язкового мінімуму знань та розробити детальні рекомендації по створенню STEM-кабінетів та студій в школах.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
46.	Оксана Вискуб	Моя пропозиція така - зробити повну шкільну освіту десятирічною з обов'язковим проходження програми на базі школи для всіх учнів; і тільки після завершення шкільної програми - перехід до ланки професійної освіти (коледжі, технікуми, вищі навчальні заклади). А саму шкільну освіту розділити на такі ланки: початкова шкільна освіта (підготовчий клас, перший клас, другий клас), базова шкільна освіта (3-6 класи), повна шкільна освіта (7-10 класи). На третьому етапі учні вже починають процес професійної орієнтації шляхом ознайомлення із відповідними дисциплінами. Учням слід пояснювати, що серед 4 галузей -	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти

		інтелектуальної праці (1% випускників), управління (4% випускників), підприємництва (20% випускників) та ремісництва (75% випускників) - лише перші три галузі потребують вищої освіти, а решта - оволодіння ремеслом на базі коледжів або технікумів.	
47.	Біляївський ліцей №1 Біляївської міської ради Одеського району Одеської області	Хочемо дізнатися, чи може заклад загальної середньої освіти продовжувати у 10-12- х класах впроваджувати технологічний профіль, а саме вивчення автосправи (підготовка водіїв транспортних засобів категорії "B", "C1", поскільки у нас є Ліцензія МОН України (безстрокова). А також, чи дозволяє новий Держстандарт профільної середньої освіти ввести на базі технологічного профілю, підготовку автослюсарів.	Не враховано. Не пов'язано з цілями та змістом ДСПСО.
48.	Роман Стецишин	1) назва цієї галузі для профільної школи (до якої учні переходять після вивчення основ правознавства у 9 класі) має відрізнятися і назвою, і процентним наповненням змісту в структурі освітньої програми. Пропоную назву «громадянсько-правова та історична галузь» (хоча в ідеалі я би ці галузі розділив повністю).	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливорює врахування
		2) На рівні профільної освіти, якщо ми хочемо, щоб випускник дійсно критично оцінював дійсність і приймав суспільно відповідальні рішення, треба (у межах компетентнісного потенціалу кожної галузі, як я це бачу) запроваджувати опис базових ЕТИКО-ВОЛЬОВИХ ДИЛЕМ, які на 95% постануть перед молодими і немолодими людьми в їхньому майбутньому.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
49.	«Верхньодніпровський фаховий коледж Дніпровського державного аграрно-економічного університету»	1) Здобуття профільної середньої освіти передбачає два спрямування: академічне – профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного цим стандартом, і поглибленого вивчення окремих предметів з урахуванням здібностей та освітніх потреб здобувачів освіти з орієнтацією на продовження навчання на НАСТУПНИХ рівнях освіти; СПЕЦІАЛЬНІ результати навчання, що визначають підсумок навчального поступу на момент здобуття повної загальної середньої освіти;	Не враховано. Дотримання уніфікації щодо оформлення Державних стандартів освіти для початкової, базової середньої та профільної середньої освіти унеможливорює врахування

2) Освітній процес організовується, як правило, на основі кредитно-модульної СИСТЕМИ, що дає змогу забезпечити належну гнучкість у формуванні освітніх траєкторій здобувачів. Когорти здобувачів об'єднуються у плинні групи, на підставі власного вибору.	Враховано
3) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування ОСНОВ наукового світогляду;	Не враховано.
4) Природнича розвиває власне ДОСЛІДНИЦЬКЕ мислення, набуває досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці з іншими особами).	Не враховано. Передбачено проєктом ДСПСО (група результатів 1. Пізнання природи засобами наукового дослідження)
5) Чи не варто доповнити п.25 абзацом такого змісту: Розподіл загального обсягу навчального навантаження здобувачів освіти за роками навчання для інших закладів освіти, які здійснюють реалізацію Державного стандарту профільної середньої освіти за академічним спрямуванням та Державного стандарту профільної середньої освіти за професійним спрямуванням, визначається на підставі відповідної Типової освітньої програми.	Не враховано. Питання регулюється іншими НПА у сфері освіти
6) Мовно-літературна Замінити слово фейки на НЕПРАВДИВА ІНФОРМАЦІЯ	Враховано
7) Суспільних потреб з дотриманням принципів засад (залишити одне слово) академічної доброчесності [12 УМД 3.1.1-1 П]	Враховано
8) Природнича. Базові знання Науковий світогляд і цілісність природи: замінити на Засади наукового світогляду	Не враховано. Засади наукової діяльності, але науковий світогляд
9) [12 ПРО 1.2.1] одрук: ізнання виправити на пізнання	Враховано

<p>10) по всьому тексту Проєкту замінити слово комунікувати на спілкуватися і слово комунікація на спілкування</p>	<p>Не враховано. У проєкті вжито конструкції ustalenoї наукової термінології в потрібному контексті.</p>
<p>11) Технологічна Компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій Уміння: порівнювати властивості матеріалів для проєктування, виготовлення продукту/ виробу чи надання послуги логічно обґрунтовувати технології для проєктування, виготовлення продукту/ виробу чи надання послуги виготовляти продукти/ вироби, надавати послуги доцільно застосовуючи технології та обладнання формувати УЯВЛЕННЯ про наукову картину світу відповідно до проєкту/ трудової діяльності формулювати гіпотези, збирати дані, здійснювати експерименти (випробування) з виготовленими продуктами/ виробами чи наданими послугами, аналізувати і узагальнювати результати проєктної діяльності</p>	<p>Враховано</p>
<p>12) Інформатична Уміння: використовувати наукові методи для розв'язання задач природничо-технічного змісту засобами інформаційних технологій проводити навчальні дослідження та експерименти природничо-технологічного змісту за допомогою інформаційних технологій будувати та використовувати інформаційні моделі об'єктів, явищ і процесів для розв'язання проблем реального та віртуального світу, проводити експерименти і дослідження використовувати технологічні знаряддя і пристрої, зокрема робототехнічні визначати загальні фізичні принципи будови і функціонування інформаційних систем і середовищ, цифрових пристроїв</p>	<p>Не враховано, оскільки поняття дослідницької роботи звужує очікуваний результат навчання</p>

<p>Ставлення: усвідомлення впливу інформаційних технологій на модернізацію інформаційних процесів у науці та техніці визнання ролі наукових ідей у розвитку інформаційних технологій залученість до формування власної наукової культури (замінити на культури дослідницької роботи) , культурних цінностей науки</p>	
<p>13) Здоров'язбережувальна Уміння: спілкуватися українською мовою в усній і письмовій формі в різних життєвих ситуаціях, висловлювати думки, почуття, переживання розуміти інформацію державною мовою, записану (передану) у різний спосіб або відтворену технічними пристроями формулювати, тлумачити, обговорювати, аргументувати думки, поняття, факти, базові концепції, інструкції та попередження щодо соціальної та здоров'язбережувальної (виправити одрук) тематики</p>	Враховано
<p>14) Здоров'язбережувальна Уміння: застосовувати математичне мислення, використовувати формули, графічні та статистичні методи, розрахунки, схеми, моделі для обґрунтування і розв'язання виправити на розв'язання (одрук) проблем і питань безпеки, збереження здоров'я, покращення добробуту</p>	Враховано
<p>15) Здоров'язбережувальна Базові знання Безпека: цінність життя; національна безпека; глобальна безпека; система безпеки України; нормативно-правова база щодо права на безпеку людини;</p>	Враховано
<p>16) СЗО обґрунтовує, обґрунтовані ... (одруки виправити)</p>	Враховано
<p>[12 СЗО 3.1.1] успішної виправити одрук</p>	Враховано

	<p>17) ГІО Компетентнісний потенціал Додаток 17 доповнити перелік таким умінням: розуміти сутність і бути готовим до участі у Національному спротиві</p>	<p>Не враховано. Громадянська та історична освітня галузь дійсно спрямована на розвиток, зокрема, й розуміння сутності спротиву в історичному контексті та в контексті виховання для усвідомленого виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни. Водночас "готовність" до участі в ньому - це прерогатива інших освітніх галузей. Громадянська освіта передбачає знання про громадянські права і свободи, обов'язки громадянина (зокрема, щодо захисту Батьківщини).</p>
	<p>18) [12 ГІО 1.3.1] [12 ГІО 1.3.1-1 П] замінити слово періодизує на здійснює періодизацію історичних процесів</p>	<p>Враховано</p>
	<p>19) МІО Компетентнісний потенціал готовність активно користуватися українською мовою в мистецькій комуникації (виправити одрук)</p>	<p>Враховано</p>

		<p>17) ГЮ Компетентнісний потенціал Додаток 17 доповнити перелік таким умінням: розуміти сутність і бути готовим до участі у Національному спротиві</p>	<p>Не враховано. Громадянська та історична освітня галузь дійсно спрямована на розвиток, зокрема, й розуміння сутності спротиву в історичному контексті та в контексті виховання для усвідомленого виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни. Водночас "готовність" до участі в ньому - це прерогатива інших освітніх галузей. Громадянська освіта передбачає знання про громадянські права і свободи, обов'язки громадянина (зокрема, щодо захисту Батьківщини).</p>
		<p>18) [12 ГЮ 1.3.1] [12 ГЮ 1.3.1-1 П] замінити слово періодизує на здійснює періодизацію історичних процесів</p>	<p>Враховано</p>
		<p>19) МІО Компетентнісний потенціал готовність активно користуватися українською мовою в мистецькій комунікації (виправити одрук)</p>	<p>Враховано</p>

Генеральний директор
директорату шкільної освіти

Ігор ХВОРОСТЯНИЙ